

Dyslexie a gramotnost od dětství do dospělosti

PhDr. Kamila Balharová

Dyslexie a gramotnost

Dyslexie

Zařazujeme ji mezi poruchy učení.

Jedná se o poruchu procesu čtení a chápání čteného textu.

Zasahuje do života od vstupu do školy včetně dospělosti.

Gramotnost

Čtenářská gramotnost

Funkční gramotnost

(práce s informacemi: schopnost je nalézt, porozumět jim a použít)

- literární
- dokumentová
- jazyková
- numerická

Informační gramotnost

Fíovo čtení

přechod z genetické metody na analyticko-syntetickou

Základní parametry určující vhodné období:

Dítě má za sebou nácvik jednotlivých písmen a selhává ve čtení celých slov.

Nedokáže přečíst celé slovo najednou, neboť má výrazný deficit ve sluchovém vnímání.

Dítě nezvládá sluchovou syntézu ani analýzu delších slov.

Je nemotivované, nechce číst, uvědomuje si svůj problém, porovnává se s ostatními spolužáky.

Fíovo čtení

Část pro **rodiče** obsahuje informace o koncepci knihy a návody na jednotlivá cvičení. Upozornění na potřebu dítěti každý večer předčítat a ověřování porozumění probírané slovní zásobě.

Část pro **děti** obsahuje tabulky slabik nebo slov doplněné obrázkem Fía a úkoly.

Jednotlivé části **nejsou** primárně plánovány **pro jednotlivý ročník či období**, kdy je má dítě používat.

Nácvik čtení

Kniha je rozdělena do několika částí s postupně se zvyšující náročností:

písmena,

slabiky otevřené,

slova tvořená ze dvou otevřených slabik,

slova tvořená ze tří otevřených slabik,

jednoslabičná slova s uzavřenou slabikou,

slova tvořená kombinací otevřené a uzavřené slabiky,

slova s dvojhláskou ou,

slova dvojslabičná se skupinou souhlásek na začátku slova,

slova jednoslabičná se skupinou souhlásek na začátku slova a uzavřenou slabikou,

slova dvojslabičná se skupinou souhlásek uprostřed slova.

Úkoly pro každý den

Každá lekce je koncipována jako **týdenní cvičení** rozdělená na malé části – dny.

Každý den plní dítě tři úkoly.

Při čtení slov dbáme na porozumění významu.

Večer rodič dítěti předčítá.

Fiovo čtení 1 Slabiky otevřené

Bzušák - A
Podtrhni a obťáhni dlouhé samohlásky - B
Čti se bzušákem - B

A

1. den	2. den	3. den	4. den	5. den	6. den	7. den
/	/	/.	/.	..	/.	..
/	/.	/	..	/.	//	//
/	/.	/.	..	..	/.	/
/.	/	/	//	//	/.	/
/.	/	/.	//	..	//	/
..	/	/.	/	//	..	/
/.	//	..	//	..	//	..

B

1. den	2. den	3. den	4. den	5. den	6. den	7. den
ba - bá	ko - kó	sé - se	dé - dé	bi - bo	so - su	ký - pa
ce - cé	lé - le	šo - šó	ci - ci	lé - li	ší - šé	ló - tú
fi - fí	mí - mi	dý - dy	fo - fo	mi - mu	da - dó	há - pe
gá - ga	nu - nú	tu - tú	gé - gé	né - ná	tu - tá	vá - jo
hú - hu	pa - pá	vé - ve	há - há	pe - pa	ve - vý	gó - dá
chi - chí	si - sí	zí - zi	du - dú	sí - sí	ze - zá	zu - ko
jé - je	bé - bé	že - že	jó - jó	če - čí	ži - žu	rá - ří

11

Písmena a slova s otevřenými slabikami

Fíovo čtení 5

Slova – dvě otevřené slabiky

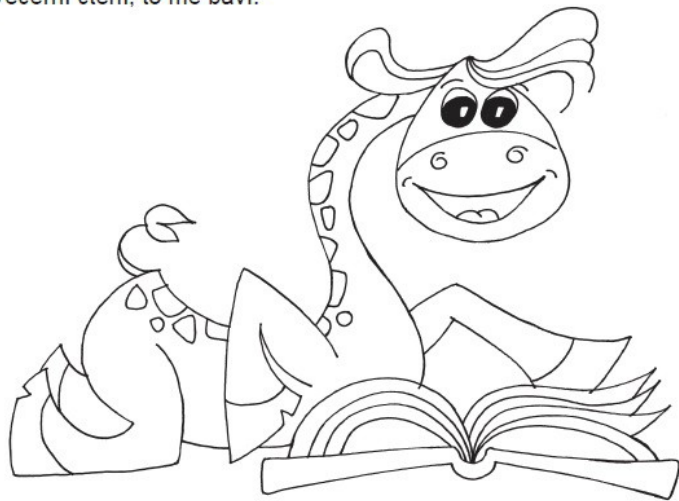
Tečka, čárka – knoflík, tužka

Hra na ozvěnu

Čti

1. den	2. den	3. den	4. den	5. den	6. den	7. den
nosí	žije	malá	cizí	léto	tichý	guma
mele	míří	kůže	lesy	zima	suché	husy
letí	zívá	růže	děda	pádí	bílá	socha
jede	cáká	zase	tele	noha	holé	chýše
nedá	píše	sedí	kuře	záda	rybí	seno
dáte	šije	loví	ráno	rosa	šedý	milý
musí	mísa	cáká	jaro	saze	chudá	nový

„Večerní čtení, to mě baví.“

Hry s písmeny

Slabiky ve slovech jsou vyznačené střídavě tučným a běžným písmem.

Doplňující úkoly a slova se skupinami hlásek

Procvičují paměť.

Podporují rozvoj sluchového rozlišování délky.

Propojují zrakové, sluchové a pohybové vnímání.

Procvičují analýzu a syntézu slova.

Zpestřují práci, jsou pro dítě zábavné.

Slouží jako motivace.

Fíovo čtení **14** Slova dvojslabičná se skupinou souhlásek na začátku

Vyslov správně

Čti se záložkou

A

1. den	2. den	3. den	4. den	5. den	6. den	7. den
hla	bra	stu	hře	blá	spí	sně
hlí	brá	stě	hří	ble	spe	sna
hle	brý	stá	hře	blů	spo	sní
hlu	bre	stí	hřa	blo	spa	sno
hlo	bro	sty	hře	blí	spá	sná
hlí	bru	sto	hří	blu	spu	sny
hla	brá	sta	hře	bla	spa	snu

B

1. den	2. den	3. den	4. den	5. den	6. den	7. den
hlava	brečí	stuha	hřibě	blata	spálí	sněží
hlídá	bručí	stopa	hřímá	blána	spílá	snaha
hlučí	brody	stíhá	hřeje	bledý	speče	snídá
hledí	brána	stěna	hřiby	blůma	spory	snopy
hlady	brýle	stany	hřeší	bloky	spaní	sněhu
hlína	brada	styky	hřady	blíže	spase	snáze
hloží	broky	stáří	hřeby	bludy	spáči	snědý

KamiNet

– web pro děti s poruchami učení

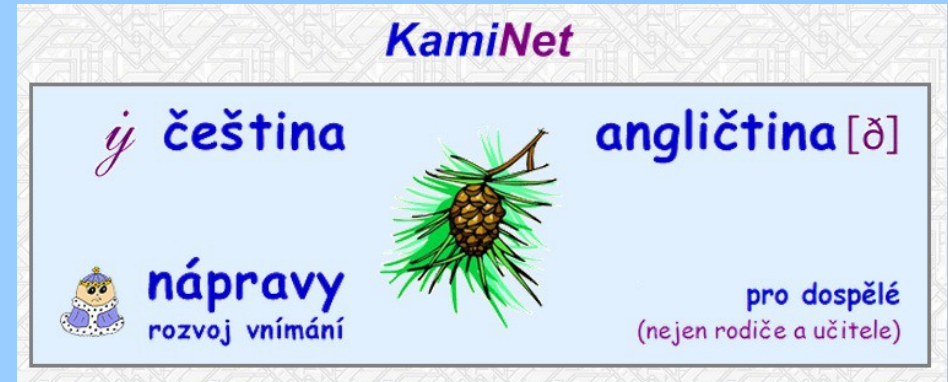
Čeština

Vyhledávání písmen ve slovech.
Mluvnice 2. - 9. třída
Pravopis
Skladba

Angličtina

Pro starší část angličtiny
Gramatika vysvětlena česky
Procvičování slovní zásoby
podle témat

Rozvoj kognitivních funkcí.

Zraková paměť

š → š	š → š	š → B
š → š	š → š	š → B
B → š	B → š	B → B
b → š	b → š	b → B

Sluchové vnímání

rytmus: 1 2 3 4 2 6

melodie: ? ! ?

Zrakové vnímání

Orientace v prostoru

Orientace v čase

Děti		Týden	
Den	Denní doba	Čas	Dny v týdnu
Měsíc	Průběh měsíce	Číslo	Věra, zpra...
Měsíce v roce	Měsíce v roce	Digital	Před pr. rokem
Měsíc, přiblí...	Měsíc, přiblí...	Čtvrt. pát.	Rok
Průběh měsíce	Průběh měsíce		Růžní doba
			Průběh...

Návody
- jak pracovat s nápravnými cvičeními

Český jazyk

Pravopis, mluvnice, literatura

Na výklad navazují testy – několik stupňů náročnosti, omezený rozsah

Možnost zaslání výsledků na libovolný mail

Velikost písma, použití bezpatkového písma (BDA 2008, Gosyová 1998)

Přehlednost a stereotyp jako pomoc v orientaci

Minimum rozptylujících prvků

Nastavitelnost barev a kontrast textu s pozadím (Krobotová 2001, BDA 2008)

Pomůcky pomáhající při procvičování

Zaměření testů na jednu dovednost

Výběr z odpovědí i dopisování do formulářových polí

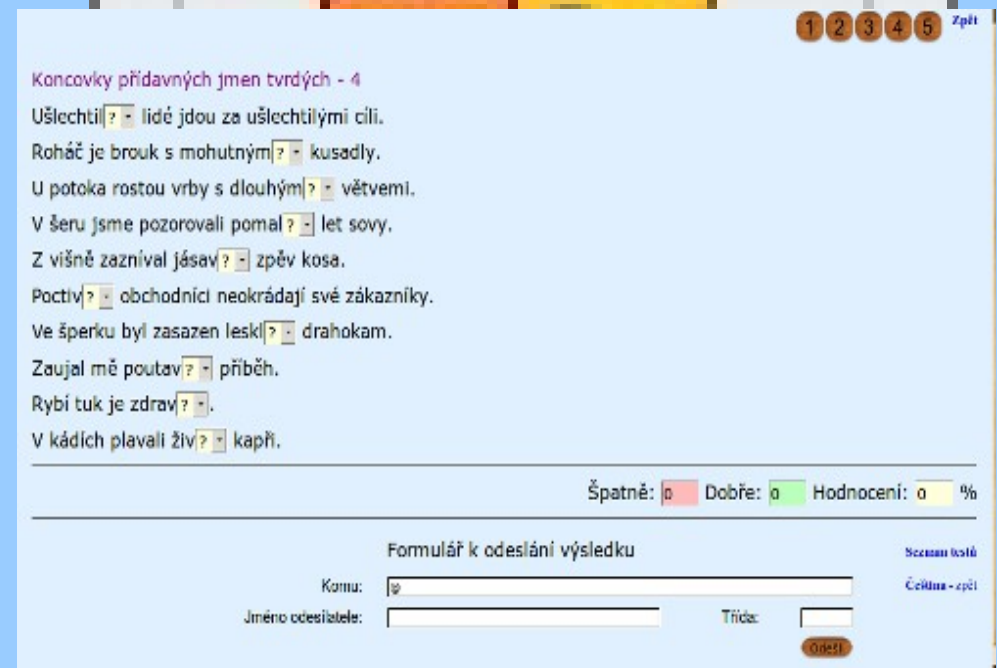

Pravopis: **začátečníci** **pokročili** % *ij*

Mluvnice: **slovní druhy** **Literatura:** **pojmy abecedně řazené**
skloňování **testy**
časování **historie chronologicky**
stupňování **testy**

věta jednoduchá **výklad k ukázkám**
souvěti **literární ukázky**

Výraznější barevné schéma stránek

1 2 3 4 5 Zpět

Koncovky přídavných jmen tvrdých - 4

Ušlechtilí [?] lidé jdou za ušlechtilými cíli.
Roháč je brouk s mohutným [?] kusadly.
U potoka rostou vrby s dlouhým [?] větvemi.
V šeru jsme pozorovali pomal [?] let sovy.
Z víšně zazníval jásav [?] zpěv kosa.
Poctiv [?] obchodníci neokrádají své zákazníky.
Ve šperku byl zasazen leskl [?] drahokam.
Zaujal mě poutav [?] příběh.
Rybí tuk je zdrav [?].
V kádích plavali živ [?] kapři.

Špatně: 0 Dobře: 0 Hodnocení: 0 %

Formulář k odeslání výsledku

Komu: [?] Seznam testů

Jméno odesílatele: [?] Třída: [?] Čítání - zpět

Orientace v prostoru a motivace ke čtení

Nápravy - zpět

nahoře/dole, nad/pod

před/za v prostoru

před/za - směr čtení

» ORIENTACE «

vpravo/vlevo

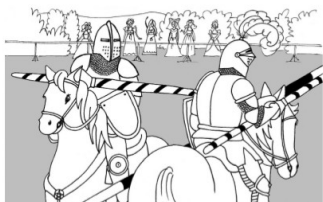
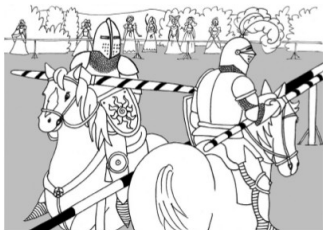

doprava/doleva

řádek/sloupec

Úkol:
Hledej rozdíly:

Život rytíře

Děti s dyslexií v 5. - 6. třídě

Text A – vyznačené slabiky
vhodné ke čtení

Text B – totožný text, ale bez
vyznačených slabik

Text C – v již známém textu
jsou slova, která tam
nepatří

1A

Rytířský turnaj

starobylém
Fetenberku
Lucemburského
uplatňují
jednotlivých

nesnadné
zbohatnout
ctnostných
vznešených

Vítejte na **starobylém** hradě **Fetenberku**. Píše **se** rok **tisíc** **třístý** **čtyřicátý** **pátý**, za **vlády** **Jana** **Lucemburského** v těchto **zemích**. Král **většinu** svého času tráví v boji daleko **od** českého **panství** **a** v **zemi** se **více** **a** **více** **uplatňují** práva pánů na **jednotlivých** hradech, **ale** **těž** práva **a** **síla** **loupeživých** rytířů **a** **lapků**. **Jsme** v **době**, kdy **není** **nesnadné** zbohatnout **a** **získat** **moc** **nad** velkými **statky**, **ale** **kdy** také **každý** **snadno** může o **své** bohatství, o svůj **majetek**, ba i o **svůj** život přijít. Vstupme **teď** **do** příběhu **slavných** i méně **slavných**, **statečných** i **zbabělých**, **ctnostných** i **podlých**, **do** **příběhu** rytířů **této** země, **kteří** **snad** jednou **upadnou** v **zapomnění**, **kteří** **však** nyní tvoří **dějiny**.

Ctní rytíři **a** **statečná** pážata. **Bořivoj**, pán **na** hradě **Fetenberku**, rytíř **slavného** rodu **a** **vznešených** **mravů**, **pořádá** dnes **velkolepý** **turnaj**. **K** **tomuto** klání, **jehož** se **zúčastní** i **rytíř** **Věnceslav**, syn **zdejšího** pána, **chrabrý** **a** **statečný** **rek**, **vás** hradní pán **všechny** **zve** na **svůj** hrad **a** **přeje** všem **zúčastněným** rytířům **ušlechtilou** zábavu **a** **úspěch** v **soubojích**.

Obsah

1B

Rytířský turnaj

Vítejte na starobylém hradě Fetenberku. Píše se rok tisíc třístý čtyřicátý pátý, za vlády Jana Lucemburského v těchto zemích. Král většinu svého času tráví v boji daleko od českého panství a v zemi se více a více uplatňují práva pánů na jednotlivých hradech, ale též práva a síla loupeživých rytířů a lapků. Jsme v době, kdy není nesnadné zbohatnout a získat moc nad velkými statky, ale kdy také každý snadno může o své bohatství, o svůj majetek, ba i o svůj život přijít. Vstupme teď do příběhu slavných i méně slavných, statečných i zbabělých, ctnostných i podlých, do příběhu rytířů této země, kteří snad jednou upadnou v zapomnění, kteří však nyní tvoří dějiny.

Ctní rytíři a statečná pážata. Bořivoj, pán na hradě Fetenberku, rytíř slavného rodu a vznešených mravů, pořádá dnes velkolepý turnaj. K tomuto klání, jehož se zúčastní i rytíř Věnceslav, syn zdejšího pána, chrabří a statečný rek, vás hradní pán všechny zve na svůj hrad a přeje všem zúčastněným rytířům ušlechtilou zábavu a úspěch v soubojích.

Úkoly:

1. Pokud jsi četl pozorně, dokážeš snadno odpovědět na následující otázky. Pokud ne, vyhledej odpovědi v textu.

a) V kolikátém roce se odehrává náš příběh? Napiš číslicí.

b) Jak se jmenuje pán na hradě Fetenberk?

15 kapitol

Doba Jana Lucemburského

Porozumění textu

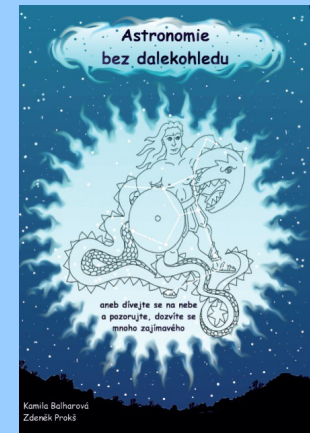
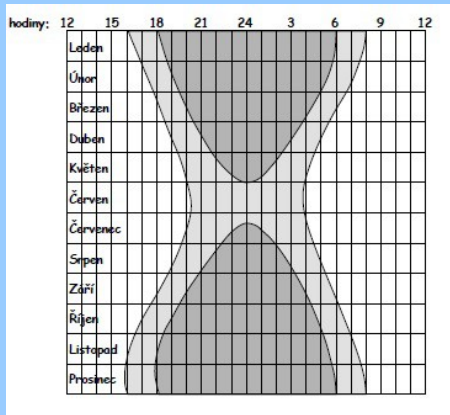
Každý text doprovázejí úkoly

- Hledej rozdíly
- Vyhledávání stejných obrázků
- Chybějící písmena
- Slova navíc
- Pravolevá orientace
- Spoj slovo a jeho význam
- Slovníček
- Část pro rodiče
- Trocha teorie a návod, jak s textem pracovat

Astronomie bez dalekohledu

nakladatelství Dyscentrum

čtení s porozuměním
populárně-naučná publikace

1. Noční obloha

Co všechno vlastně můžete vidět, když se podíváte na oblohu? Slunce, Měsíc a v noci spoustu malých svítících teček. Většina z těch teček jsou hvězdy nebo skupiny hvězd. A jen sedm z nich jsou planety, bez dalekohledu jich ovšem můžete vidět jen pět, výjimečně šest.

Přemýšlejte:

1a) Planet je osm. Proč se v textu píše: „...jen sedm z nich jsou planety“? (22)

Astronomie bez dalekohledu

Porozumění

Slovům - odborným termínům,

pojům – slovníček, rejstřík

Větě – vyhledávání odpovědí na

otázky a řešení úkolů

Textu – vysuzování, je nutné

spojit několik již získaných

informací

Výpisky – tučně tištěná slova

Slovníček

afélium	odsluní, když je těleso na své protáhlé dráze nejdál od Slunce
asterismus	skupina hvězd nápadného tvaru, jiná než souhvězdí, vhodná pro orientaci na obloze
asteroidy	menší tělesa (kromě planet a jejich měsíců), která krouží kolem Slunce

Rejstřík

Rejstřík obsahuje astronomické a některé související nejsou výskyty v zadáních a řešeních úkolů. U pojmů <ast.> – asterismus <hv.>
<pl.> – planeta nebo trpasličí planeta <s.> –
Každý výskyt pojmu je vyznačen číslem strany. Tučně výskyty. Ilustrace související s pojmem najdete na str

A

afélium, odsluní 64, **91**
Aldebaran <hv.> **78**, 95
Almagest **58**, 82
Altair <hv.> **10**, 18, 95, 95
Andromeda <s.> **30**, 30, 34, 35, 38, 77, 94, 94
Arcturus [Arkturus] <hv.> **54**, 95, 95
asterismus **63**, 74, **91**, 94, 95
asteroid, planetka **68**, **91**, 93
astrolog 5, 24, **91**
astronom 5, 8, 32, 40, 68, 76, 77, 86, **91**

Astronomie bez dalekohledu

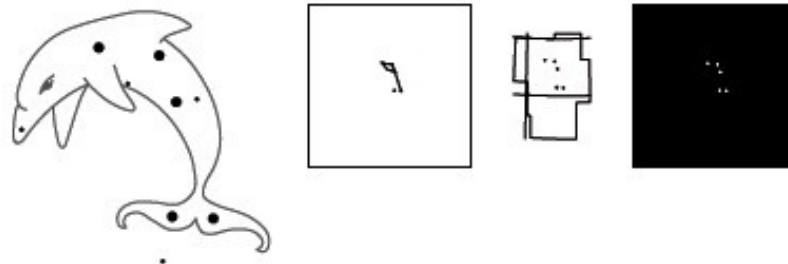
Pravidelné členění do kapitol: (21)

- naučný text,
- porozumění,
- souhvězdí a báje,
- úkoly a cvičení rozvíjející

kognitivní schopnosti

- **Řešení úkolů - menším písmem různě v celé knize - vyhledávání a cvičení orientace**
- **Doplněno slovníčkem, rejstříkem, katalogem souhvězdí**

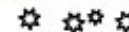
DELFIN

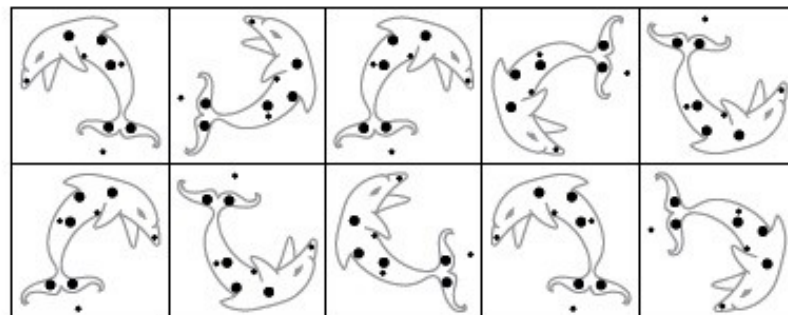
Byl zasvěcen Poseidónovi. Podle jedné z bájí mu pomohl vypátrat Amfitritu, dceru mořského boha Nérea. Byla to jedna z nejkrásnějších mořských bohyň a Poseidón se do ní zamiloval. Amfitrita se ale bála za Poseidóna provdat, proto uprchla a skryla se u obra Atlanta. Delfín ji však vypátral a přivedl ke svému pánovi, který se s ní pak oženil. Stala se tak jeho spoluviádkyní a porodila mu syna Tritóna.

Delfín je malé souhvězdí složené z několika nepříliš jasných hvězd. Jeho tvar se ale dobře pamatuje, protože jsou blízko sebe, mají podobnou jasnost i vzdálenosti mezi sebou. Najdete ho blízko souhvězdí Orla.

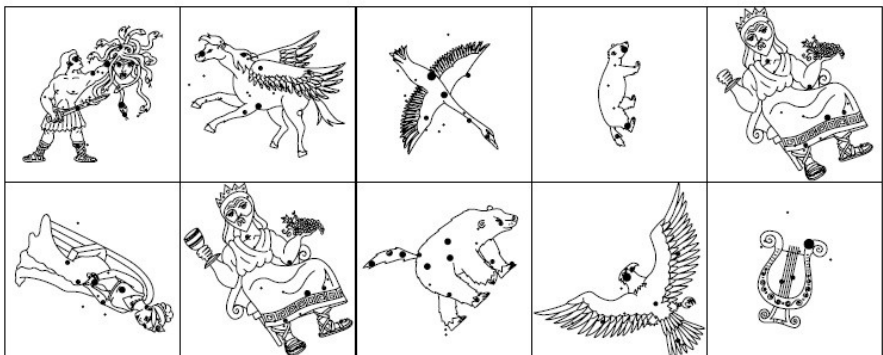

3c) Nad každého delfína napiš směr otáčení. Otáčí se doleva nebo doprava? (37)

Cvičení

12d) Vzpomeň si nebo se podívej na obrázek souhvězdí a nejprve namaluj spojnice (čáry, které spojují některé hvězdy v souhvězdí). Potom najdi dvojice stejných obrázků a označ křížkem ten, který se liší chybějící drobností. {65}

Zaměřená na rozvoj:

- Pozornosti a soustředění
- Zrakového vnímání
- Paměti
- Orientace
- Sluchového vnímání
(potřebuje pomoc někoho dalšího)

Podobně jako nám v létě pomůže k orientaci na obloze Letní trojúhelník, poslouží nám na podzim takzvaný Pegasův čtverec.

1 - 1000440200000300005 * 153246

_____

2 - 4000010405030005007 * 1274356

_____

3 - 0020001206320000000 * 312546

_____

4 - 7000101500051000000 * 536412

_____

5 - 0210060315300005002 * 924156378

_____

6 - 0010020000000000003 * 123

_____

Dyslexie v dospělosti

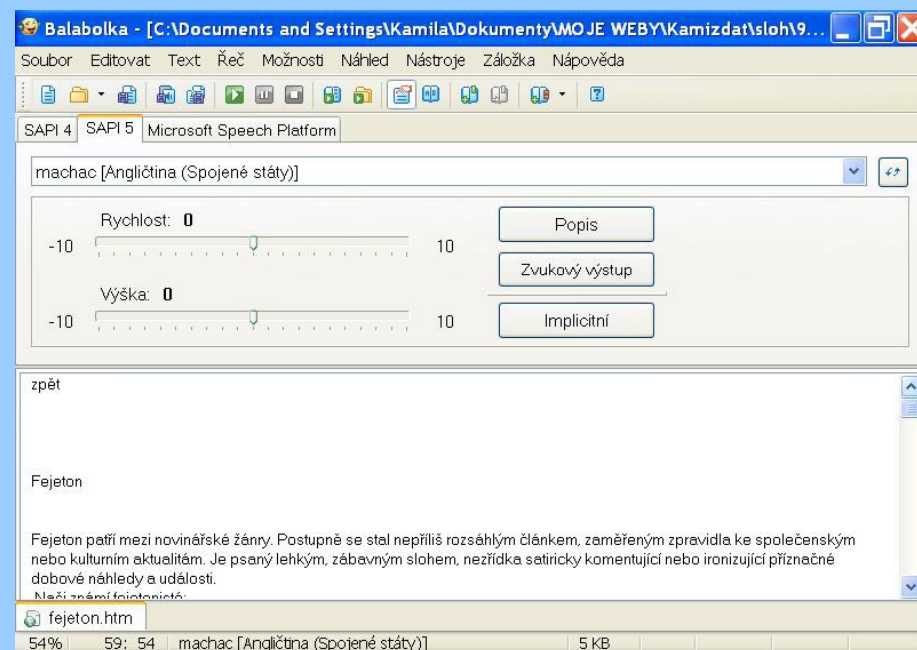
mezinárodní projekt Literacy

- Čtou **pomalou**.
- **Špatně** se jim čtou **malá písmena**.
- **Ztrácejí se** v textu.
- **Nerozumí** tomu, co čtou nebo se musí na čtení a porozumění textu velmi soustředit, což je vyčerpávající.
- Některým dělá problém v textu **posun o řádek níž**.

Vadí jim **množství textu**, který musí v zaměstnání přečíst.

➤ Mají problém se **cíleně soustředit**.

➤ V mailu přehlédnou **důležité informace**.

Dyslexie v dospělosti - Literacy

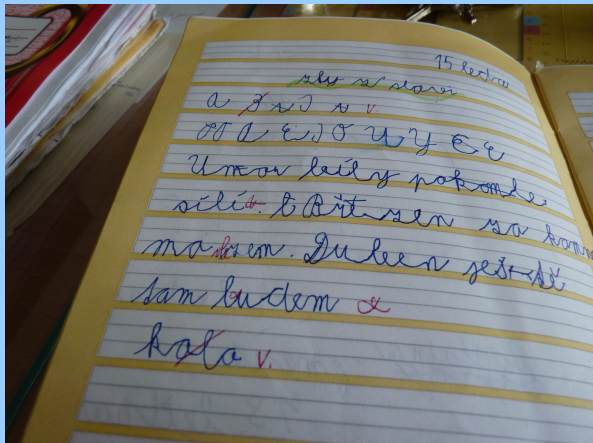
Nepoznají **klíčová slova** textu, a proto jinak vyhodnotí jeho důležitost, smysl.

Nevnímají při čtení **drobnosti**, ani když jsou důležité pro porozumění.

Jinak **formulují věty** (jim dávají smysl, ale jiným ne).

V práci po nich vyžadují gramaticky správně napsané maily, ale oni:

- nepíší gramaticky správně,
- mají problémy se shodou podmětu s přísudkem (chyby v koncovkách sloves).

www.literacyportal.eu

Děkuji za pozornost

kaminet.cz

literacyportal.eu

The screenshot displays the homepage of the Literacy portal. At the top left is the 'Literacy' logo with flags for the UK, Czech Republic, Hungary, and Slovakia. To the right are links for 'Nastavení' (Settings) and 'Přihlášení / Registrace' (Login / Registration). Below the logo is a 'Domů' (Home) button and a search bar with the text 'Hledat...' and a 'Hledej' (Search) button. A row of social media icons for Facebook, Twitter, Google+, and YouTube is also present.

The left sidebar contains a vertical menu with the following items:

- O dyslexii (lightbulb icon)
- Každodenní život (notepad icon)
- Otestujte se (puzzle pieces icon)
- Trénování mozku (atom icon)
- Užitečné nástroje (toolbox icon)
- Komunitní zóna (group of people icon)
- Kreativní koutek (palette icon)

The main content area features a 'Poslouchat' (Listen) button and a heading 'Vítejte na portálu LITERACY'. Below the heading is a paragraph: 'Jedná se o portál zaměřený na e-learning a podporu sociálního začlenění lidí s dyslexií. Chcete-li se dozvědět více, jak používat jeho prostředky ke svému prospěchu, klikněte na video!'. A video player is embedded below, showing a cartoon wizard with a starry hat and a crescent moon on his robe, pointing a wand at a cluster of colorful sticky notes. To the left of the sticky notes is a sad face. The video player controls at the bottom show a play button and a progress bar at 0:00 / 1:37.